

TOPLUMSAL CİNSİYETEŞİTLİĞİNE YÖNELİK FAALİYETLER, CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME UYGULAMALARI VE KADIN MEMNUNİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ

Serdar DUMLUPINAR *

Gonca GÜNGÖR GÖKSU **

Öz

Araştırmanın amacı; Sakarya'daki mahalli idareler tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyetler, cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamındaki hizmetler ve yöneticilerin konuya ilişkin tutum/yaklaşımları ile kadın hemşehrilerin memnuniyeti arasındaki ilişkiyi yapısal eşitlik modeli ile analiz etmektir. Bu sebeple Ekim 2019-Aralık 2019 tarihleri arasında Sakarya'da yaşayan 1592 kadın ile görüşülmüş ve 25 soruluk bir anket formu uygulanmıştır. Çalışmanın yöntemi, kadınların memnuniyetini etkileyen ana boyutların ve alt maddelerin yapısal eşitlik modeli ile analizidir. Çalışmanın önemi ve özgün değeri, Sakarya'daki mahalli idareler tarafından konuyla ilgili faaliyetler ve hizmetler ile kadın memnuniyeti arasındaki ilişkiyi içeren bir analizin daha önceki çalışmalarda yapılmaması ve bu çalışmada ulaşılan sonuçların mahalli idarecilere bilgi ve öneri verici olmasıdır. Çalışmanın sonuçları sadece Sakarya ili için geçerlidir. Bulgulara göre dört ana boyut ile memnuniyet arasında %74 ve üzeri yüksek korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların büyük kısmı Sakarya'yı kadın dostu bir kent olarak nitelennemektedir

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, Mahalli İdareler, Sakarya

* Arş. Gör. Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, E-mail: serdardumlupinar@siirt.edu.tr ORCID: 0000-0002-3146-5076

** Arş. Gör. Dr. Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü, E-mail: ggungor@sakarya.edu.tr ORCID: 0000-0003-0230-7391

The Analysis of Relationship between the Activities for Gender Equality, Gender Sensitive Budgeting Practices and Female Satisfaction: The Sample of Sakarya Province

Abstract

The aim of the study is to analyse the relationship between the activities of gender equality carried out by the local administrations in Sakarya, the practices in the context of gender-sensitive budgeting and the attitudes/approaches of administrators and the satisfaction of female citizens with structural equality model. For this reason, a total of 1592 women who live in Sakarya were met between October 2019 and December 2019, and a survey form with 25 questions was implemented to them. The importance and original value of the study are that an analysis, which includes the relationship between activities/services related to issue by local administrations in Sakarya and female satisfaction, has not been performed in previous studies, and the results received in this study are informative and advice for local administrators. The results of the study are valid only for Sakarya province. According to the findings, 74% and more high correlation among four main factors and satisfaction have been determined. Besides, most of the participants have not defined Sakarya as a woman-friendly city.

Keywords: Gender Equality, Gender Sensitive Budgeting, Local Administrations, Sakarya.

1. Giriş

2018 Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'na göre Türkiye 144 ülke içerisinde 131'inci sırada yer almaktadır ve 0,628 endeks puanı ile dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Burkina Faso'dan hemen sonra gelmektedir. Rapor kapsamında Türkiye, ekonomik katılım ve fırsatlar kategorisinde 0,466 puan ile 131'inci, eğitime katılım kategorisinde 0,968 puan ile 106'ncı, sağlık ve yaşamda kalma kategorisinde 0,976 puan ile 67'nci ve politik yetki kategorisinde 0,101 puan ile 113'üncü sırada yer almaktadır (The World Economic Forum, 2018, 11).

Son yıllarda Türkiye’de sadece merkezi yönetim düzeyinde değil, mahalli idareler bağlamında da toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat çekmek için bir dizi çalışmalar yürütülmektedir. Mahalli düzeyde en son 13 Eylül 2019 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi işbirliğiyle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB) eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitim boyunca konunun uzmanları, toplumsal cinsiyet eşitliği, TCDB ile ilgili temel kavramlar, TCDB’nin mahalli bütçeleme süreçlerine dâhil edilmesi ve belediye meclis üyelerinin bütçeleme süreçlerindeki rolleri konularında katılımcılara bilgi vermişlerdir. Ayrıca toplumsal cinsiyete duyarlı belediyecilik hizmetleri ve bütçeleme konusunda Türkiye’den ve dünyadan iyi uygulama örneklerini paylaşmışlardır (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2019). Geçmiş yıllarda Çanakkale, Edirne, Kocaeli, Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Adana, İstanbul’da mahalli idare ve TCDB eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde konuyla ilgili eğitimlerin kısıtlı şehirlerde gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Öncelikle 81 ili kapsayacak şekilde mahalli idareler bütçelerinde toplumsal cinsiyet konulu eğitimleri yaygınlaştırmak ve konuyla ilgili farkındalık oluşturmak yüksek düzeyde önemlidir. Sakarya ilinde ise Şubat 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) işbirliğiyle bakanlıkların ve TBMM’nin uzman personeline TCDB hakkında eğitim verilmiştir. Ancak bu eğitim mahalli idareleri kapsamamıştır, sadece eğitim mekânı olarak Sakarya ili tercih edilmiştir. Bu sebeple mahalli idarelerin dâhil edildiği bir eğitimin yapılması Sakarya’nın kadın dostu bir kent olarak tanımlanmasına ve konuyla ilgili farkındalık oluşturulmasına ciddi katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmada Sakarya’daki mahalli idarelerin toplumsal cinsiyete yönelik faaliyetler, TCDB bağlamında gerçekleşen hizmetler ve yöneticilerin tutumları/davranışları ile kadın hemşehrilerin

memnuniyeti arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın özgün yanı, Sakarya ili için konuyla ilgili yapısal eşitlik modeli (YEM) kapsamında bir analizin daha önceki çalışmalarda yapılmamasıdır. Ayrıca Sakarya'daki mahalli idarelerin yürüttükleri çalışmalardan, kadın hemşehrilerin görüşlerini/memnuniyetlerini araştıran bir analiz de mevcut değildir. Bununla birlikte literatür taraması neticesinde mahalli idareler bağlamında TCDB konulu çalışmaların genellikle örneklem seçilen belediyelerin idari faaliyet raporları, stratejik planları veya performans programları üzerinden doküman taraması yöntemi kullanılarak geçmiş faaliyetlere odaklandığı tespit edilmiştir.

TCDB yaklaşımının asıl amacı; cinsiyetler arası eşitliği sağlamak için bütçelerin cinsiyet temelinde ele alınması, bütçeleme sürecinin her aşamasında toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi ve kamu gelirleri ile harcamalarının yeniden yapılandırılmasıdır (Günlük Şenesen vd, 2018, 87). Ancak Dünya genelinde yaşanan fırsat eşitsizlikleri (yeterli eğitim hizmeti elde edebilme, kaliteli sağlık hizmetlerinden faydalanma, istihdam edilme, korunma vb.) düşünüldüğünde kadınlar, erkeklere nazaran daha fazla olumsuz durumlar karşılaşmaktadır. Bu sebeple günümüzde TCDB uygulamalarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadınların durumlarının iyileştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Araştırmada uygulanan anket formunun sadece kadınlara uygulanmasının temel nedeni ise bu görüşten kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte Sakarya ilinin toplumsal yapısı düşünüldüğünde, anket formunun erkeklere de uygulanmasının doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşmada yeterli olmayacağı kanaatine varılmıştır. Böylece araştırmanın amacı doğrultusunda kadın hemşehrilerin görüşleri üzerinden analiz yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada şu sorulara cevap aranmaktadır: (i) Sakarya'daki mahalli idarelerin TCDB bağlamında kadınlara yönelik gerçekleştirdiği hizmetler ve faaliyetler nelerdir ve yeterli midir? (ii) Mahalli idareler tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için gerçekleştirilen hizmetlerden ve faaliyetlerden kadın hemşehrilerin memnuniyeti

hangi düzeydedir? (iii) Toplumsal cinsiyet, kadın hakları, kadına yönelik pozitif ayrımcılık konularında mahalli idarecilerin tutum ve yaklaşımları kadınlar tarafından nasıl değerlendirilmektedir? (iv) Kadın hemşehriler tarafından elde edilen verilere YEM uygulandığında kadınların memnuniyetini etkileyen kaç ana faktör ve alt madde bulunmaktadır? (v) Kadınların memnuniyeti ve analiz sonucu belirlenen temel faktörler arasındaki ilişkinin boyutu hangi yöndedir?

(vi) TCDB kapsamında gerçekleşen faaliyetlerin Sakarya'daki kadın hemşehrilerin memnuniyeti üzerindeki etkisi yüzde kaçtır? (v) Kadına yönelik şiddeti engellemek ve farkındalık oluşturmak amacıyla mahalli idareler tarafından yapılan eğitimler, söyleşiler vb. faaliyetler yeterli midir ve kadınların bu konudaki değerlendirmeleri nasıldır? (vii) Dünyada ve Türkiye'de mahalli idareler açısından TCDB ile ilgili seçilmiş iyi uygulama örnekleri nelerdir? (viii) Sakarya'daki mahalli idareler tarafından TCDB konulu geleceğe yönelik hangi düzenlemeler yapılabilir? (vi) Düzenlemeler ile ilgili olarak mahalli idarecilere sunulacak öneriler nelerdir?

2. Toplumsal Cinsiyetin ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin (TCDB) Kavramsal Çerçevesi

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkekleri biyolojik farklılıklarından ayrı olarak, toplumun onları nasıl algıladığı ve gördüğünü, onlara nasıl davranmasını beklediği ile ilgili bir kavramdır. Toplumsal cinsiyete yönelik kabul ve kavrayışlar, kadın ve erkekler tarafından sosyalleşme süreci içerisinde öğrenilmektedir. Bu açıdan toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel süreç içerisinde zamana, mekâna, sınıfa ve ırka göre farklılık ve çeşitlilik gösteren bir yapı sergilemektedir (Aytaç, 2018, 327–328). Ayrıca toplumsal cinsiyet, kadın veya erkek olmakla ilişkilendirilen her türlü sosyal, davranışsal ve kültürel özellikler, beklentiler ve normları içermektedir. Toplumsal cinsiyetin gerçekleştirilebilmesi

için eğitimden, sağlığa, güvenlikten, ulaştırmaya kadar birçok alanı içeren kamu politikalarının cinsiyet etkilerini göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Günlük Şenesen vd, 2018, 88). Toplumsal cinsiyet eşitliği bu unsurların kadınların ve erkeklerin birbirleriyle olan ilişkilerini nasıl belirlediğini ve böylece bu iki cinsiyet arasında doğan güç farklarını ifade etmektedir. Son dönemlerde bu konu çerçevesince Türkiye’de kullanılan terminolojiye eklenen bir diğer kavramdan da bahsetmek gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet adaleti ise aile ve kadın- erkek arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde ve toplumsal hayatın tasarlanmasında hakkaniyetli, adaletli, ölçülü, dengeli ve insafli olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Aydın Yılmaz, 2015, 112).

Geleneksel algıda erkeğin ailesinin geçimini ve güvenliğini sağlama sorumluluğu ve kadının ise eş, çocuk ve diğer aile üyelerinin bakımlarını üstlenme sorumluluğu toplumsal cinsiyete yönelik en belirgin örneklerdir. Kadına yönelik toplum tarafından biçilen bu konum, ev dışındaki kamusal yaşama kadının katılma biçimlerini belirlemekte, sınırlı eğitime erişim, düşük oranda ve düşük ücretlerde iş olanakları, istihdamda yatay ve dikey ayrımcılık, yoksunluk, sağlıksızlık, düşük siyasi katılım gibi pek çok sorunu ortaya çıkarmaktadır (Günlük Şenesen, 2013, 98-99). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yalnızca kadınlar üzerinde negatif bir maliyet oluşturmamakta, aynı zamanda çocuklar ve erkekler üzerinde de olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Kadınları güçlendirmek ve ekonomik açıdan üretkenliklerini desteklemek, insan kaynaklarını geliştirmek, daha az stres-daha sağlıklı yaşam konularında bütün toplumu olumlu anlamda etkilemektedir (Elson, 2002a, 24).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği politik kararlarda, orta ve uzun vadeli planlarda yalnızca kadın veya toplumsal cinsiyet eşitliği fikrinin politikalara dâhil edilmesi ile çözüme kavuşturulamamaktadır. Konu yalnızca kadınların değil, erkeklerin de algılarını, deneyimlerini ve bilgilerini politika üretme ve uygulama süreçlerine dahil etmelerini gerektirmektedir. Bu türde bir merkezi yönelim, toplumsal cinsiyet

eşitliği konusunun anaakımlaştırılması (gender mainstreaming) anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, toplumsal cinsiyetle ilgili konuların tespit edilmesi, bu konulara yönelik veri toplanması ve karar alma süreçlerinin kadın ve erkeklere getirdiği fayda ve maliyetlerin analiz edilmesini kapsamaktadır. (UNDP, 2018, 2–3). Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması sürecinin iki temel yönü vardır: (i) Politika geliştirme ve uygulama, (ii) Dahil edici görüşme ve kadınların, kadın örgütlerinin süreçte yer almasıdır. Politika geliştirme ve uygulama açısından politika mekanizmaları ve bürokrasi etkili iken, diğer yön demokratik katılım ile ilişkilidir. Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasında demokratik katılım boyutu, politikacıların çalışmalarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üretilmesinde nasıl bir rol üstlendiğinin kendileri tarafından eleştirel sorgulanmasında önem taşımaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, anaakım politika süreçlerini ve uygulamalarını dönüştürmeyi hedeflediğinden dolayı, bürokratik yapı harici konuyla ilgili tarafların katılımı olmadan doğru bir şekilde yürütülemeyecektir (Çelik & Atabey Ertürk, 2013: 153). Bu türden bir anaakımlaştırmanın yapılmadığı politikalar, yalnızca kadınların mutlak konumlarını iyileştirmeye dayanan kısır bir çerçeveye mahkûm olacaktır. Bu durum ise kadınların geleneksel rollerinin pekişmesine ve kamusal alandan dışlanmalarının devamına neden olacaktır (Günlük Şenesen, 2013, 99–100).

Kadınlara ve erkeklere toplumsal süreçlerde yüklenen anlamlar bütününe ifade eden toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların vatandaş olarak ekonomik, sosyal ve siyasal hakların kullanımında erkeklerin çok gerisinde kalmasını ifade etmektedir. Devlet bütçelerin toplumsal cinsiyeti dikkate almadan hazırlanması, toplum önceliklerinin doğru tespit edilememesine ve kadınların toplumsal yaşamda geri planda kalarak, var olan eşitsizliğin daha da büyümesine yol açmaktadır

(KEFEK, 2014, 1-2). Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırmanın bütçeye uyarlanması olarak tanımlanan TCDB, cinsiyetler arası eşitliği sağlamak için bütçelerin cinsiyet temelinde ele alınmasıdır (Günlük Şenesen vd, 2018, 88). Avrupa Konseyi tarafından TCDB şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Bütçeleme sürecinde toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmanın bir uygulamasıdır. Bunun anlamı cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmak için bütçe süreçlerinin bütün aşamalarına cinsiyete dayalı bir bakışın yerleştirilmesi ve gelir ile harcamaların yeniden yapılandırılmasıdır.”* (Avrupa Konseyi, 2005, 10).

TCDB, kadınlar için ayrı bir bütçe oluşturmak anlamına gelmemektedir. Bunun yerine bir kamu politikası oluşturulacağı zaman bu politikaların cinsiyet perspektifinden bakılarak, kadınlar ve kız çocukları üzerindeki olası etkilerini, erkekler ve oğlan çocukları ile karşılaştırmayı hedeflemektedir. Uygulanacak olan bu politikanın cinsiyet eşitsizliğini artırıp artırmayacağı ya da ne tür bir etki yaratacağı asıl üzerinde düşünülen konudur (Elson, 2002b, 17). Avrupa Konseyi, benzer bir bakışla cinsiyet bütçesi terimi yerine cinsiyete duyarlı bütçe tabirinin kullanılması gerektiğini de ifade etmiştir (Avrupa Konseyi, 2005, 10). TCDB'nin amacı, kamu politikaları sonucu üretilen refahın kadınlar ve erkekler açısından eşit olmasını sağlamaktır. Bu sonuca kadınların ve erkeklerin birbirilerinden farklı ihtiyaçlarının, tercihlerinin ve haklarının mevcut olduğu bilinciyle ulaşılabilmektedir. Bunun yanı sıra kadın haklarının kazanımına katkı sağlamak, yoksulluğu kalıcı olarak azaltmak, üretkenliği arttırmak, hesap verebilirliğin ve iyi yönetişimin gelişimine katkıda bulunmak amaçlamaktadır (Klatzer, 2012, 12-14).

TCDB yaklaşımı; kamu bütçelerinin teknik muhasebe belgeleri olmadığı, kamu bütçelerinin iktisadi, siyasi, toplumsal öncelik ve tercihlerini yansıttığını esas almaktadır. TCDB'nin uygulama aşamasında kamu politika tasarlanırken cinsiyetler arası eşitsizliğin sorun olarak görülmesi ve çeşitli göstergelerle eşitsizlik alanlarının saptanması önemlidir (Günlük Şenesen vd, 2018, 88-89). TCDB'nin etkin uygulanması için (i) Hükümetlerin yapısı (mahalli ve merkezi

örgütlenmeleri, bakanlıkların destekleri, uygulamaları ve etkileşimleri), (ii) Bütçeyi onama yetkisine sahip yasama erkinin tutumu, (iii) Sivil toplumun hükümet politikalarını denetleme sürecindeki katkısı, (iv) Toplum tabanının ihtiyaçlara yönelik politikaların üretilmesinde etkisi, (v) Akademik çalışmaların konunun olgunlaşmasındaki katkıları ve (vi) Kadın-erkek toplum üyelerinin konuya farkındalığı önemlidir (Budlender, 2002, 89-104).

3. Literatür Taraması

Tablo 1’de Türkiye’deki mahalli idareler bağlamında TCDB konulu literatürdeki çalışmalar yer almaktadır. İncelenen çalışmaların tablolaştırılarak sunulması uygun görülmüştür.

Tablo 1. Mahalli İdareler Bağlamında TCDB Konulu Araştırmalar

Yazar(lar) ve Yayın Tarihi	Araştırmanın Kapsamı	Ulaşılan Sonuçlar
HALE BİRİCİKOĞLU (2020)	Çalışmada Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nı imzalayan 21 Türk belediyesinin cinsiyet eşitliğini sağlamak için yaptıkları faaliyetler, Şart’ta yer alan taahhütler açısından belediyelerin faaliyet raporları üzerinden doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.	Çalışmanın sonucuna göre belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini tamamen ele almadığı ve belediyelerin Şart’ta yer alan taahhütlere ilişkin yerine getirdikleri faaliyetlere yönelik yetersizliklerinin olduğu tespit edilmiştir.

<p>G. E. KUL (2019)</p>	<p>Çalışmada klasik demokrasi, sosyal demokrasi ve katılımcı demokrasi modelleri ile ilişkilendirilen seçilmiş belediyelerde TCDB uygulamaları araştırılmıştır. Mersin Büyükşehir Belediyesi, Urla Belediyesi ve Bağlar Belediyesinin 2015-2019 Stratejik Planları üzerinden doküman incelemesi yöntemi ile TCDB'ye yönelik hedefler ve amaçlar karşılaştırılmıştır.</p>	<p>Çalışmanın sonuçlarına göre klasik demokratik anlayışa sahip Mersin Büyükşehir Belediyesi toplumsal cinsiyet "körü" bir bütçe performansı gösterdiği, Sosyal demokrasi anlayışı ile ilişkilendirilen Urla Belediyesinin kadının toplumsal cinsiyet rolünü dönüştürmede sınırlı bir uygulama alanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bağlar Belediyesinde ise kapsayıcı TCDB uygulamalarının hayata geçirildiği anlaşılmıştır.</p>
<p>G. GÜNLÜK ŞENESES ve Diğerleri (2018)</p>	<p>Çalışmada dirlik temelli TCDB yaklaşımının ilk uygulandığı belediye olan Kars Belediyesinin faaliyetleri ve 2013 yılı performans programı doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilmiştir.</p>	<p>Çalışmanın sonucuna göre Kars Belediyesinin kadınlara yönelik sağlık, kültür, turizm, sosyal hizmetler, emek ve istihdam, demokrasi ve katılımcılık alanlarındaki harcamalarının yetersiz kaldığı, aksine kentsel gelişmişlik, altyapı vb. harcamalara ağırlık verildiği tespit edilmiştir.</p>
<p>D. Ş. DURAN & Y. TEMÜR (2018)</p>	<p>Çalışmada Türkiye'deki 30 büyükşehir belediye bütçesi üzerinden toplumsal cinsiyet perspektifinden analiz edilmiştir ve belediyelerin bütçeleme sürecine hangi ölçüde eşitlikçi bir bakış açısını ortaya koyduğu araştırılmıştır. Analiz yöntemi olarak belediyelerin faaliyet raporları üzerinden doküman incelemesidir.</p>	<p>Ulaşılan sonuçlara göre büyükşehir belediyeleri kadın sağlığı, istihdamı, kadınlara yönelik kamu alanlarına ilişkin düzenlemeler ve sosyo-kültürel hizmetler olarak yaptıkları faaliyetlerde cinsiyete duyarlı yaklaşım sergilemektedirler. Ancak bu hizmetlerin derecesi tüm büyükşehir belediyeleri için aynı değildir.</p>

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği

Ç. AKMAN (2018)	Çalışmada Söke Kent Konseyi kapsamındaki Kadın Meclisinin faaliyetleri doküman incelemesi yöntemi ile değerlendirilmiştir ve Söke Kent Konseyi Kadın Meclisinin faaliyetleri üzerinden bazı değerlendirmeler yapılmıştır.	2007-2017 yılları arasında Söke Kent Konseyi Kadın Meclisi'nin gerçekleştirdiği faaliyetlerin 2015 sonrası hızlandığı ve bölgede konuya ilişkin önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir.
A. ŞENTÜRK (2017a)	Çalışmada TCDB yaklaşımı İstanbul'da seçilmiş beş belediyenin (Kadıköy, Beşiktaş, Bakırköy, Beylikdüzü ve Şişli) 2015-2019 Stratejik Planları üzerinden doküman incelemesi yöntemi ile TCDB uygulamaları araştırılmıştır.	Çalışmada ulaşılan sonuçlara TCDB, sadece Beylikdüzü Belediyesinin stratejik planında yer almıştır. Kadıköy, Beşiktaş ve Şişli Belediyelerinde toplumsal eşitlik birimi kurulmuştur. Bakırköy Belediyesi bünyesinde ise Kadın Hakları Komisyonu bulunmaktadır.
A. ŞENTÜRK (2017b)	Çalışmada Fatih Belediyesinin 2010-2014 dönemi ve 2015-2019 dönemi için planladığı hizmet ve harcamaların ne kadarının kadınlara yönelik olduğunun TCDB açısından analiz edilmiştir. Çalışmada ilgili dönemlere ait stratejik planlar doküman taraması yöntemiyle incelenmiştir.	Ulaşılan sonuçlara göre Fatih Belediyesinin 2010-2014 ve 2015-2019 stratejik planlarında teknolojik altyapı yatırımlarına ve bilişim teknolojisi yatırımlarına önem verdiği ancak kadına ve erkeğe ait veri toplanması, işlenmesi ve yorumlanabilir olması açısından bir çalışmasının olmadığı gözlemlenmiştir.
D. TOPRAK (2016)	Çalışmada Isparta İl Özel İdaresi 2015-2019 Stratejik Planı, toplumsal cinsiyete duyarlılık ve bütçeleme açısından doküman incelemesi yöntemiyle araştırılmıştır.	Isparta İl Özel İdaresi 2015-2019 Stratejik Planı'nda, kadınlara yönelik yeterince stratejik amaç, hedef, faaliyet ve projenin yer almadığı ve bütçede kadınlar için ayrılan kaynakların toplam harcamalar içerisindeki payının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Y. YÜCEL (2016)	Çalışmada 2 İzmir, Erzurum, Diyarbakır ve Kayseri Büyükşehir Belediyelerinin 2013 yılı bütçeleri dirlik temelli TCDB açısından doküman taraması yöntemiyle incelenmiş ve karşılaştırmalı matrisler hazırlanmıştır.	Çalışmanın sonuçlara göre incelenen belediye bütçelerinin tümünde cinsiyet farkındalığının yansıtılmadığı anlaşılmıştır. Konuyla ilgili duyarlılığın en yüksek olduğu iki büyükşehir belediyesi İzmir ve Diyarbakır'dır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkili stratejik hedef, gösterge ve kaynakların bu iki ilde de çok sınırlı kaldığı gözlenmiştir.
M. MERİÇ & H. AY (2014)	Çalışmada TCDB ilkeleri aracılığıyla belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada katkıda bulunmak için tavsiyeler yer almaktadır.	Çalışmada yer alan tavsiyeler arasında mahalli idarelerde kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları olarak nitelendirilen TCDB ile kadınlara yönelik harcamaları görünür hale getirmek ve yaşanan eşitsizlikleri azaltmak için mümkün olduğu yer almaktadır.
A. SUMBAS (2013)	Çalışmada toplumsal cinsiyete duyarlı politika üretme ve uygulamada mahalli idarelere yüklenen sorumluluklar ve yetkilerin neler olduğunu çeşitli hukuki metinler çerçevesinde incelenmiştir.	Çalışmanın sonuçlarına göre 2000'li yıllardan itibaren toplumsal cinsiyete duyarlı politika geliştirme ve hizmetleri yürütme bilincinin geliştiği anlaşılmıştır. Bu bilincin mahalli idareler açısından en önemli yansıması olarak, mahalli idareleri ve yöneticileri sürece dâhil etmeye yönelik düzenlemeler gösterilmiştir. Ayrıca yasal ve siyasal düzenlemelerin mahalli idareleri TCDB noktasında zorlayıcı metinler olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

G. GÜNLÜK ŞENESEN (2013)	Çalışmada Dünyada ve Türkiye’de TCDB uygulamaları incelenmiştir. Mahalli idareler açısından ise Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planı üzerinden doküman incelemesi yöntemiyle değerlendirmelerde bulunulmuştur.	Çalışmada Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Yerel Eşitlik Eylem Planı’nı imzaladığı ve 2010-2014 Stratejik Planı’nda kısıtlı da olsa TCDB kapsamında ödenek ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır.
--------------------------------	---	---

Kaynak: (Biricikoğlu, 2020), (Kul, 2019), (Günlük Şenesen vd, 2018), (Duran ve Temür, 2018), (Akman, 2018), (Şentürk, 2017a), (Şentürk, 2017b), (Toprak, 2016), (Yücel, 2016), (Meriç ve Ay, 2014), (Sumbas, 2013) ve (Günlük Şenesen, 2013) faydalanılarak hazırlanmıştır.

4. Türkiye’de TCDB’nin Yasal Dayanakları ve Seçilmiş Belediyelerden İyi Uygulama Örnekleri

Türkiye’de yürürlükteki mevzuatlarda TCDB’ye açık bir atf bulunmamaktadır. Ancak TCDB’ye dayanak oluşturan yasal düzenlemeler ve TCDB’yi savunan destekleyici faaliyetler mevcuttur. Yasal dayanakların birincil kaynağı Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalardır. Türkiye, 1985 yılında kadın erkek eşitliği konusunda yasal bağlayıcılığı olan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni (CEDAW) ve Pekin’de düzenlenen Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nı 1995 yılında imzalamıştır. Ayrıca 1982 Anayasası’nın 10. maddesi “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir” ifadesi yer almaktadır. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere kadın-erkek eşitliği özel olarak vurgulanmakta ve bu eşitliğin sağlanmasında devlet özel yetkili kılınmaktadır (Klatzer vd, 2015, 10).

CEDAW’ın uygulanmasını sağlamak amacıyla 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), günümüzde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir.

2008-2013 yıllarını kapsayan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı'nda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının hazırlık çalışmalarına başlanması, kurumsal yapının oluşturulması için yürütülecek bir strateji olarak belirlenmiştir (KSGM, 2008, 25). Merkezi yönetim kapsamında 2009 yılında ise 5840 sayılı Kanun ile kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmelerin izlenmesi ve bu gelişmelerle ilgili olarak TBMM'yi bilgilendirmesi amacıyla KEFEK kurulmuştur. Komisyon, TCDB konusunda meclis çalışmalarının ana unsuru konumundadır. KEFEK tarafından yayımlanan "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu" konuyla ilgili yapılmış önemli bir uygulama örneğidir (KEFEK, 2014, 165-171).

KSGM tarafından 2018-2023 yıllarını kapsayan dönem için Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmış ve kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi hedefine yönelik TCDB çalışmalarının gerçekleştirileceği belirtilmiştir (KSGM, 2018, 180). Doğrudan TCDB ile ilgili olmamakla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik pek çok uygulama yürüten kurum, cinsiyete dayalı bütçeleme anlayışının gelişimine önemli anlamda etkide bulunmaktadır.

4.1. Mahalli İdareler Kapsamında TCDB İncelenmesi

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla mahalli idareler, merkezi yönetimlere oranla daha önemli bir konumdadır. Mahalli düzeyde sunulan hizmetler gerek ihtiyaçların belirlenmesi gerekse bu ihtiyaçların etkin sunumu noktasında merkezi uygulamalara oranla daha önemli bir yapıdadır (Klatzer, 2012, 11). Çünkü belediye, il özel idaresi gibi mahalli kamu kurumlarının hizmetlerinden yararlananlara ulaşma imkânı ve sunulan hizmetlerin etkisinin ölçülmesi, merkezi yönetimlere oranla daha kolaydır. Bu açıdan bakıldığında mahalli idarelerin TCDB'ye daha uygun bir altyapıya

sahip olduğu görülmektedir (Budlender, 2002, 102–103).

Mahalli idarelerde TCDB'ye yönelik olarak Birleşmiş Milletlerin kadın dostu kent yaklaşımı önemlidir. Birleşmiş Milletler, şehir planlamalarının genellikle erkekler tarafından yapıldığını ve kadınların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmadığını belirtmektedir. Bu sebeple Birleşmiş Milletler tarafından *Kadın Dostu Kent* kavramı geliştirilmiştir. Kadın dostu kentler; *“Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik, vb.), şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişimini ve mahalli idarelerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak, erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kent”* olarak tanımlanmıştır (Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı, 2020). Bir kenti kadın dostu olarak nitelendirebilmek için kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılımı arttırılmalı, kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirilmeli, bu stratejiler uygun araçlar kullanılarak hayata geçirilmeli ve kadınların gündelik yaşamlarını iyileştirmeye yönelik özel politikalar uygulanmalıdır (Şenol, 2006, 4). Çünkü bu kentler, kadınların ihtiyaçlarını dikkate alan, stratejik plan ve performans kriterlerinde kadınları gözeten ve bütçelerini toplumsal cinsiyete dayalı olarak hazırlayan kentlerdir (Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı, 2014).

Başka bir tanımla kadın dostu bir kent; *“kadınların, kent hayatına rahat katılabildikleri, istihdam olanaklarından erkeklerle eşit yararlanabildikleri, kız çocuklarının örgün eğitime devam sıkıntısı yaşamadıkları, sağlık hizmetlerinin ve özellikle kadını doğrudan ilgilendiren üreme sağlığı hizmetlerinin kolay ve ulaşılabilir olduğu, kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik mekanizmaların ve şiddet mağduru kadınların destek alabileceği yapıların etkili ve erişilebilir olduğu, fiziksel mekânların kadınlar ve kız çocukları açısından rahat,*

güvenli ve eşitlikçi olduğu, sosyal yaşam, ulaşım, toplu konut ve altyapı hizmetlerinin planlama süreçlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği prensibinin dikkate alınarak yapıldığı bir kenttir.” (Şener & Demirdirek, 2014, 7). Kısacası kadın dostu kentler, siyasi, ekonomik ve sosyal fırsatlardan kentte yaşayan herkesin eşit bir biçimde yararlanabildiği yaşam alanını ifade etmektedir (Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı, 2014, 2).

4.2. Seçilmiş Ülkelerin Mahalli İdarelerinde TCDB İyi Uygulama Örnekleri

TCDB uygulamaları, mahalli ve ulusal düzeyde bütçelerin bütününe yönelik bir bakışa sahip olmasına rağmen, uygulama örneklerine bakıldığında henüz sınırlı bir ilerleme kaydedildiği görülmektedir (KEFEK, 2014, 18). Araştırmanın bu aşamasında dünya genelinde seçilmiş mahalli idareler bağlamında TCDB iyi uygulama örnekleri sunulmaktadır.

4.2.1. Viyana Örneği

TCDB yaklaşımını benimseyen ülkelerden en yetkin örnekler Avusturya'ya aittir. Ülkenin hukuk sistemi, anayasal ve yasal düzeyde TCDB'nin uygulanması ve yerleşmesi adına çok önemli düzenlemelere sahiptir. Anayasa'nın 13. maddesi *“Federal ve mahalli idareler bütçe sürecinde kadın ve erkeklerin fırsat eşitliğinin sağlanmasına gayret ederler”* hükmünü içermektedir. (KEFEK, 2014: 19). Ulusal hükümet dışında Viyana Belediyesinde cinsiyete dayalı bütçeleme çalışmaları yürütülmektedir (Avrupa Konseyi, 2005, 28). Viyana Belediyesi, 2005 yılında TCDB yaklaşımını anaakımlaştırmak ve bütçeleme süreçlerine uygulamak amacıyla mali hizmetler ve istatistik birimine bir TCDB danışmanı atamıştır. Basit düzeyde yönergeler, ölçü ve yöntemlerin oluşturulmasını takiben TCDB'yi inceleyen performans raporları, bir önceki yılın denetim raporlarına eklenmeye başlanmıştır. (Klatzer vd, 2015, 23–24). Viyana kent yönetimi, farklı yaş, cinsiyet, kimlik, engelli olan veya olmayan bireylere ait kent içi hareketlilik ihtiyacı ve

hareketlilik örüntüsünü tespit ederek, farklı kesimlerin farklı ihtiyaçlarını saptamaya çalışmıştır. Böylece şehir planlamasında çok merkezli bir kentin tasarlanması, kısa mesafelerde ulaşılabilir olanakların artırılması yoluyla adem-i merkezi bir kentleşmenin oluşturulması, yüksek kaliteli kamusal alanın ve çevre dostu ulaşımın sağlanması, yaşam ve konut alanlarının güvenli şehir prensibine uygun hale getirilmesi, engelsiz şehir ve gündelik hayatın gerekliliklerini gözeterek imar yapısının var olmasını içeren bir bakış benimsenmiştir (Akduran vd, 2018, 45-46).

4.2.2. Berlin ve Lichtenberg Örneği

Almanya'da ulusal düzeyde TCDB uygulaması olmamasına rağmen, mahalli idarelerde (Berlin, Freiburg, Münih gibi) TCDB uygulaması yerleşik bir yapıdadır. Bunun önemli nedenlerinden birisi mahalli düzeyde katılımcı bütçelemenin yaygın olması ve sürece kadın örgütlerinin katılım göstermesidir (Günlük Şenesen, 2013, 111). Berlin'de 2001 yılında kurulan TCDB Girişimi (eyalet ve ilçeler düzeyinde) isimli sivil toplum örgütü, TCDB'nin mahalli gündeme alınmasında ve uygulamasında teşvik edici olmuştur. Mahalli idarelerin TCDB faaliyetlerine yönelik raporlar düzenlemiş ve konunun gündemde kalmasını sağlamıştır. Bu konuda halkı da el ilanlarıyla bilgilendirmiştir (Klatzer, 2012, 54-55). Berlin eyaletinde mahalli idarelerin sundukları hizmetlerin iki özelliği TCDB için örnek niteliğindedir. Bunlardan ilki, her ilçede kurulan kadın sığınma evlerinin finansmanının merkezi yönetim tarafından karşılanmasıdır. Böylece hem kadın hareketliliği güvence altına alınmakta hem de mahalli idarelerin olası mali sınırlılıklarının hizmet sunumunu engellemesinin önüne geçilmektedir. İkinci örnek ise Lichtenberg Belediyesine aittir. Lichtenberg Belediyesi, bütçe planlamasında hizmetlerin fonksiyonel sınıflandırmasını 100 milyon Euro'yu aşan 82 alt kaleminden yararlananları kadın-erkek, kız- oğlan çocuk ayrımıyla kategorileştirmektedir (Günlük Şenesen, 2013, 111). Böylece

yararlanıcı bilgisi tespit edilerek hizmetin cinsiyetler arası fayda ölçülmeye çalışılmıştır. Böylece kamu politikalarının toplumsal cinsiyete duyarlı yürütülmesi bu analizler ile daha mümkün olmaktadır (Klatzer vd, 2015, 26).

4.2.3. Seul Örneği

Güney Kore'nin Seul kenti, mahalli idarelerde TCDB konusunda iyi örneklerle sahiptir. Kadın dostu toplu konut projeleri ile çocuk bakım odalarına sahip, aydınlatma ve kamera sistemlerinin yerleştirildiği yapılar inşa edilmiştir. Özellikle geceleri güvenlik için kadınlara özel taksi uygulaması başlatılmıştır. Yaşlı, hamile ve çocuklu kadınlar için daha temkinli ve yavaş seyreden toplu taşıma hizmeti de devreye girmiştir. Kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla eğitimler, suç istatistiklerinin derlenmesi, şiddet mağduru insanların bakımlarının ve korunmalarının sağlanması gibi farklı hizmetler yürütülmektedir (Akduran vd, 2018, 43-47).

4.2.4. Basel Örneği

İsviçre'nin Basel şehrinde TCDB faaliyetleri 1996 yılına dayanmaktadır. İzleyen dönemde cinsiyete dayalı verilerin oluşturulması, kamu hizmetlerinden yararlananların tespitinin ve ihtiyaçlara yönelik bütçelemenin oluşturulmasının önünü açmıştır. Yararlananların verisi, cinsiyete, yerli-yabancı olma durumuna, yaşa göre ayrı ayrı elde edilmiş ve ayrıntılı bir örnek haline getirilmiştir (Günlük Şenesen vd, 2014, 68). Bunun yanı sıra Basel örneği, bütçesel kararların ücretsiz emek üzerine etkisini irdeleyen ender örneklerden birisidir. Çünkü literatürde ücretsiz emek konusu ve bütçe ilişkisinin önemi her çalışmada vurgulanmasına rağmen buna yönelik somut örnekler oldukça sınırlıdır (Şentürk, 2017, 45).

4.2.5. Endülüs Eyaleti Örneği

İspanya'nın Endülüs Eyaleti, TCDB uygulaması adına iyi bir örnektir. Endülüs'te bütçe ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin etkilerini içeren

değerlendirme raporunun hazırlanması yasal bir zorunluluktur. Kamu kurum ve faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet etki düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen G+ projesi ile TCDB'nin kurumsallaşması adına önemli bir adım atılmıştır. Uygulama ile yürütülen hizmetlerin cinsiyet esaslı faydalarının ayrıştırılması sağlanmaktadır (Günlük Şenesen vd, 2014, 71). G+ projesi kapsamında bir programın öncelik olması için dört ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler; (i) Dönüştürücü etkiye sahip olmak, (ii) Büyük ölçekte etki edebilecek kapasite oluşturmak, (iii) Cinsiyet eşitsizliğini azaltmak ve (iv) Bölgede istihdamı arttırmaktır (Şentürk, 2017, 45).

4.3. Türkiye'deki Seçilmiş Mahalli İdarelerde TCDB Uygulama Örnekleri

Türkiye'de cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik Kadın Dostu Kentler Projesi¹, iyi bir mahalli idare örneğidir. Projenin ana amacı, cinsiyet eşitliğini mahalli bağlamda anaakımlaştırmaktır. Valilikler, belediyeler, il özel idareleri, il müdürlükleri, kalkınma ajansları, kadın sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, profesyonel kuruluşlar ve özel sektörü de içeren mahalli paydaşların bir araya getirilmesi hedeflenmekte ve ilde yaşayan kadınlar ile kız çocuklarının ihtiyaçları altı temel başlık altında inceleyen ve kurumların görevlerini net bir şekilde ortaya koyan Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP), projenin belirlediği ilk yaklaşımlardır (Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı, 2014). Antalya, Bursa, İzmir, Gaziantep, Kars, Malatya, Mardin, Nevşehir, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon'da Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlanırken, Adıyaman, İzmir, Kars, Mardin, Samsun ve Şanlıurfa'da Yerel Eşitlik Stratejik Planı yapılmıştır (Polat & Ağduk, 2019, 33).

¹ Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Birleşmiş Milletler Kadın Fonu tarafından yürütülen proje, İsveç Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Ajansı tarafından finanse edilmektedir. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ise projenin ulusal ortağıdır.

YEEP kapsamında mahalli düzeyde kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmek, eşitlikçi politikaların sürdürülebilirliği için toplumsal cinsiyet yaklaşımını mahalli idare anlayışına yerleştirmek amaçlamaktadır. Böylece kadınların, mahalli karar alma süreçlerine ve karar mekanizmalarına katılımını arttırıcı, gündelik yaşam koşullarını iyileştirici stratejiler ve bu stratejilerin uygulanmasını sağlayacak mahalli hizmet modellerin oluşturulması önceliklidir (URL 1). YEEP, mahalli idarelerin stratejik planlarına dâhil edilmiştir ve il-meclis düzeyinde kurullar ile komisyonlar oluşturmuştur. Bu kapsamda mahalli idareler projeler üretmekte ve uygulamaktadırlar. Bütçeleme ve veri üretme konularındaki faaliyetler ise gelişme göstermesi gereken konuların başında yer almaktadır (UNDP, 2018, 2). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için mahalli idareler, (i) Belediye meclislerinde eşitlik komisyonları ve belediye bünyesinde eşitlik birimleri kurmak, (iii) Yerel eşitlik eylem planlarını kabul etmek, (iv) Kadınların ve kız çocuklarının korunması için gerekli hizmet ve programları sağlamak, (v) Toplumsal cinsiyet eşitliğinin belediye hizmetlerinde anaakımlaştırılmasını gerçekleştirmek ve (vi) Belediye karar süreçlerine kadınların katılımının sağlanması konularında çalışmalıdırlar (Polat & Ağduk, 2019, 60).

4.3.1. İzmir Örneği

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 2006-2017, 2010-2017, 2015-2019 ve 2020-2024 stratejik planlarında personele ilişkin veriler cinsiyete dayalı sunulmuştur. Ayrıca 2020- 2024 Stratejik Planı'nda toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak temel değerler arasında sayılmıştır. Bu planda stratejik hedef olarak cinsiyet eşitliğinin destekleneceği belirlenmiştir (İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020). Ayrıca kadına yönelik şiddete ilişkin kurulan kadın dayanışma merkezlerinden yararlanan kadın sayısı, bir performans göstergesi olarak belirlenmiştir. Kadınların topluma katılımlarını desteklemek amacıyla da cinsiyet eşitliği eğitimleri faaliyetler arasında yer almıştır (Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi, 2015, 16).

4.3.2. Eskişehir Örneği

Eskişehir Büyükşehir Belediyesine ait 2015-2019 Stratejik Planı'nda ilk defa toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir belediye olmak stratejik hedef olarak belirlenmiştir. Bunu takiben 2016, 2017, 2018, 2019 ve 2020 performans programlarında başta yürütülecek eğitimler olmak üzere TCDB'ye ilişkin faaliyetlerin maliyetleri belirlenmiş ve hedeflerin bütçelenmesine yönelik önemli adımlar atılmıştır. 2016, 2017 ve 2018 faaliyet raporlarında da yürütülen eğitim faaliyetlerine ilişkin bilgilendirmeler yapılarak, toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme konusunda şeffaf bir belediyecilik anlayışı yürütülmüştür (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020).

4.3.3. Bursa Örneği

Bursa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde ilk defa 2015-2019 yıllarını kapsayan dönemde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önlemeye yönelik hedefler, stratejik planda yer bulmuştur. Stratejik hedeflerden bazıları; kadınların karşılaştıkları sosyo-ekonomik eşitsizliği azaltmak, tüm hemşehrilerin sosyal ve ekonomik imkânlardan eşit biçimde yararlandığı bir kent ortamı oluşturmak ve şiddet mağduru kadınlara destek olmak şeklinde belirlenmiştir (Şentürk, 2017, 51–52). Ayrıca Bursa Büyükşehir Belediyesi, bütün müdürlüklerine toplumsal cinsiyet eşitliğini planlama ve uygulama süreçlerine yerleştirilmesi konusunda bir genelge göndermiştir. Belediye Meclisi Eşitlik Komisyonuna da genelgenin uygulandığından emin olmak için kendisine gelen tüm tekliflerin toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla incelenmesi ve değerlendirilmesi görevini vermiştir (Klatzer vd, 2015, 50–53).

4.3.4. Sakarya Örneği

Sakarya, Doğu Marmara bölgesinde bulunan 4878 m² yüzölçümüne sahip bir ildir. 2019 yılı nüfus verilerine göre toplam nüfusu 1.010.700 kişidir. Toplam erkek nüfusu 505.645 iken, toplam kadın nüfusu 505.055'tir (Sakarya Valiliği, 2020). Kadın ve erkek nüfus oranları karşılaştırıldığında, dengeli bir ayırım dikkat çekmektedir. Çünkü kadın hemşehrilerin toplam nüfus içerisindeki payı %49,9 iken, erkek hemşehrilerin oranı %50,1'dir. 6380 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un kabulü ile büyükşehir belediye sayısı 30'a yükseltilmiş ve bu illerde faaliyette bulunan il özel idarelerinin ve bütün köy yönetimlerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır (6380 sayılı Kanun, 2012). Sakarya da büyükşehir olarak kabul edildiği için il genelinde faaliyette bulunan il özel idaresinin ve köy yönetimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Böylece mahalli idareler kapsamında sadece Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri varlığına devam etmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirildiğinde, TEPAV tarafından 2018 yılında 81 il için toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi yayınlanmıştır. Sonuçlara göre 2015 yılında Sakarya'nın mahalli düzeyde kadın güçlenme endeks değeri 3.143 iken, 2017 yılında bu oran çok az bir artışla 3.278 olarak gerçekleşmiştir.² Sakarya'nın toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeks değerleri ise 2015 yılında 0,375 iken, 2017 yılında 0,001'lük bir artışla 0,376'a yükselmiştir (Kavas, 2018, 28-29).³ Sakarya'nın mahalli siyasetine kadınların katılımı

² 2017 yılı için 81 il arasında 4,613 puan ile İstanbul, 4,520 puan ile Ankara ve 4,112 puan ile Bursa ilk üç sırada yer almaktadır. Son üç sırada yer alan şehirler ise Yozgat (1,696), Muş (1,659) ve Ağrı (1,317)'dir. Sakarya ili 18. sırada yer almıştır (Kavas, 2018, 29).

³ 2017 yılı için 81 il arasında 0,286 puan ile İstanbul, 0,300 puan ile Rize ve 0,302 puan ile Ankara ilk üç sırada yer almaktadır. Son üç sıradaki şehirler ise Yozgat (0,583), Afyon (0,589) ve Ağrı (0,617)'dir. Sakarya ili 18. sırada yer almaktadır (Kavas, 2018, 28).

incelendiğinde, elde edilen sonuç toplumsal cinsiyet eşitliği açısından arzulanan olmasa bile umut vericidir. Çünkü 2017-2018 döneminde belediyelerin genel meclisinde erkeklerin sayısı 274 iken, kadınların sayısı 30'dur. Rakamlar oranlandığında kadınların toplam üyeler içerisindeki payı %9,87'dir. 2014 yılında bu oran %8,22'dir. Üç yıllık süreçte kadın meclis üyelerinin oranında %1,65'lik artış yaşanmıştır (Kavas, 2018, 37).

Araştırmanın bu aşamasında Sakarya'daki mahalli idarelerin TCDB bağlamında yapmış oldukları faaliyetlerin tespit edilmesi için büyükşehir ve ilçe belediyelerine ait 2018 yılı idari faaliyet raporları incelenmiştir⁴. Ancak belediyelerin resmi internet siteleri üzerinden gerçekleşen doküman taraması sonucu, ilçe belediyeleri arasında sadece Adapazarı Belediyesi, Arifiye Belediyesi, Karapürçek Belediyesi ve Karasu Belediyesine ait 2018 İdari Faaliyet Raporu'na ulaşılmıştır. Serdivan Belediyesinin ise 2017 İdari Faaliyet Raporu'na ulaşılmıştır. 2018 idari faaliyet raporu paylaşılmayan ilçelerde gerçekleşen hizmetler için Sakarya Büyükşehir Belediyesinin 2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu üzerinden incelemeler yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 2'de sunulmaktadır.

⁴ 2019 yılı İdari Faaliyet Raporları henüz paylaşılmadığı için bir önceki sene yapılan faaliyetler değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Sakarya’da Mahalli İdareler Tarafından TCDB Bağlamında Gerçekleşen Faaliyetler

Gerçekleşen Faaliyetler	Faaliyet Kapsamı
Dünya Kadınlar Günü Etkinlikleri	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Gelişim Merkezi Mutfak sınıfı öğrencileri kadınlar gününe özel güllü kurabiyeler pişirmişler ve kadın çalışanlara ikramda bulunulmuştur. Kadınlar gününde hastane hemşireleri, kadın okul müdürleri, şehit aileleri, yetim anneleri, Çocuk Bakım Evlerinin kadın personelleri, kadın din görevlilerine yemek verilmiştir. Adapazarı İlçe Belediyesi tarafından bağlı mahalle muhtarlarının eşlerine yemekli program yapılmıştır. Ayrıca çeşitli ülkelerden göç ederek Sakarya’da yaşamaya başlamış vatandaşlara kahvaltılı bir kutlama programı yapılmıştır. Belediye bünyesinde çalışan kadın personele de hediyelik eşya alınmıştır. Karasu Belediye başkanı tarafından Karasulu kadınlar için çeşitli etkinlikler düzenlenmiş ve Arifiye ilçesinde yaşayan kadınlara da karanfil dağıtılmıştır.
SAMEK Meslek Edindirme ve Hobi Kursları	Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından her yıl düzenlenen SAMEK kursları 82 dalda hizmet vermektedir ve özellikle kadınlar tarafından büyük ilgi görmektedir. Kadınlar bu kurslarda öğrendikleri ile yeni ürünler üretilip, satışını gerçekleştirmektedirler. Böylece gelir elde edebilmektedirler.
“Kadına Şiddet Değil Muhabbet” Söyleşisi	“Kadına Şiddet Değil Muhabbet” programı, gazeteci yazar Mustafa TURAN’ın sunumuyla gerçekleştirilmiştir.
Kaynarca (Kadınlar Plajı) Sahil Düzenlemesi Projesi	Kaynarca’da faaliyette bulunan kadınlar plajı için sahil düzenlemesi yapılmıştır.
Kadın Gelişim Akademisi	Aile İçi İletişim, Can Boğazdan Çıkar, Mahremiyet Ailede Başlar, Yeni Yüzyılda Kadınlar konulu dört konferans 510 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir.
Hizmet Tanıtım Gezileri	2018 yılında hizmet vermeye başlayan Kocaali Kadınlar Plajına gezi düzenlenmiş ve annelerin tesisin tüm fırsatlarından faydalanmaları sağlamıştır.
Türkiye’de İklim Değişikliği Mücadelesinde Kayıp Bileşen: Kadın	“Türkiye’de İklim Değişikliği Mücadelesinde Kayıp Bileşen: Kadın” projesinin final toplantısına katılım sağlanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği

Anneler Günü Etkinliği	Anneler Günü münasebetiyle kadın doğum hastanesine gidilerek yeni anne olan vatandaşların ilk anneler günü kutlanmıştır.
Yaşlılar Haftası Kutlamaları	Sosyal Gelişim Merkezi becerikli eller sınıfında, yaşlılar haftasını 30 çocuk ve büyük anneleriyle birlikte kutlamışlardır.
Evlilik ve Çift Danışmanlığı, Çocuk ve Aile Danışmanlığı, Bireysel Danışmanlık Etkinlikleri	2018 yılında “Evlilik ve Çift Danışmanlığı, Çocuk ve Aile Danışmanlığı, Bireysel Danışmanlık” olmak üzere üç farklı konuda 3.870 kişiye danışmanlık hizmeti verilmiştir.
Aile Eğitimi Kursu	2017-2018 yılında Aile Eğitimi kursunda 205 katılımcı yer almıştır.
Yaşlılara Yönelik Sağlık Taraması	Faaliyet kapsamında Göz Taraması, Checkup, Diyetisyen, KBB, Kanseri, Mamografi, Akciğer, İç hastalıklar gibi sağlık taramaları yapılan yaşlıların, sağlık durumlarını takip ederek gerekli önlemlerin alınması sağlanmış, böylelikle erken teşhis yöntemi kullanılmıştır. Sağlık taramasına katılanların çoğunu 65 yaş ve üzeri kadınların oluşturduğu gözlemlenmiştir.
Aile Seminerleri	Adapazarı İlçe Belediyesi tarafından düzenlenen etkinlikte “Anneliğin Altın Kuralı” konulu annelere ve anne adaylarına yönelik seminer programı gerçekleştirilmiştir.
Aile İçi Şiddet Paneli	Adapazarı İlçe Belediyesi tarafından “Aile İçi Şiddet” konulu panele katılım sağlanmıştır.
Bebeğinizin İlk Günlerinde Sağlık ve Eğitim Semineri	“Bebeğinizin İlk Günlerinde Sağlık ve Eğitim” konulu seminer düzenlenmiştir.
Anne Oluyorsunuz Hazır Mısınız? Eğitimi	Adapazarı İlçe Belediyesi tarafından Anne adaylarına yönelik “Anne Oluyorsunuz Hazır mısınız?” konulu altı haftalık eğitim düzenlenmiştir.
Bebeğinizin İlk Günlerinde Sağlık ve Eğitim	“Bebeğinizin İlk Günlerinde Sağlık ve Eğitim” konulu seminer düzenlenmiştir.
Aile ve Çocuklara Verilen Eğitimler	Adapazarı İlçe Belediyesi tarafından aile ve çocuklara yönelik sekiz farklı eğitim verilmiş ve çocuk-yazar buluşmaları gerçekleştirilmiştir.
Kadın İstihdamı	Karasu Belediyesi tarafından kadın ve genç istihdamı konusunda önemli adımlar atılmıştır.
KARGEM Meslek Edindirme Kursları	Özel günlerde (kadınlar günü, anneler günü vb.) kurulan stantlarda satışlar yapılmaktadır ve böylece kadınlar el emeği ürünlerinin satışını gerçekleştirmektedirler.

KOSGEB Girişimcilik Kursu	Karasu Belediyesi, İŞKUR Hizmet Noktası ve Sakarya İŞKUR işbirliği ile katılımcılara 32 saatlik eğitim verilmiştir ve katılımcıların çoğunluğu kadınlardan oluşmuştur.
Toplum Yararına Programı	Toplum Yararına Programı (TYP) kapsamında Karasu Belediyesi bünyesinde altı ay boyunca maaşı ve sigortası İŞKUR tarafından ödenmek üzere toplam 35 kişi, 09.11.2018 tarihine kadar istihdam edilmiştir. Böylece istihdam yaratılarak aile ekonomisine katkı sağlanmıştır. Katılımcıların bir kısmı kadınlardan oluşmuştur.
Kadın Gezileri	Arifiye ilçe sınırlarında yaşayan kadınların İzmit'e gerçekleştireceği gezi için 30 kişilik araç kiralananmıştır. Ayrıca kadınların İstanbul'a gerçekleştirdikleri gezi için 30 kişilik araç kiralananmıştır. Sakarya Emek Veren Kadınlar Derneğinin dilekçesine istinaden, Eskişehir iline gerçekleştirdikleri kültür gezisi için araç kiralananmıştır.
Çocuk Maması Destek Hizmeti	Arifiye Belediyesi tarafından üçüz çocukları olan bir anneye 10 ay boyunca mama yardımı yapılmıştır.

Kaynak: Sakarya Büyükşehir Belediyesi 2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Adapazarı Belediyesi 2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Arifiye Belediyesi 2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu ve Karasu Belediyesi 2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu.

Tablo 2'ye göre, 2018 yılında Sakarya'da mahalli idareler tarafından kadınlara yönelik en sık gerçekleşmiş faaliyetlerin başında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinlikleri gelmektedir. Bu kapsamda başta belediyelerde çalışan kadın personele ve diğer kadınlara yönelik ikramlar, yemek daveti, karanfil dağıtımı yapılmış ve günün anlam ve önemine uygun olacak şekilde bir dizi etkinlikler gerçekleşmiştir. Tabloda dikkat çeken diğer bir faaliyet türü ise aile konulu panel, söyleşi ve eğitimlerin ağırlıklı olmasıdır. Özellikle ailelere, anne adaylarına ve annelere yönelik çeşitli faaliyetlerin yoğun bir şekilde düzenlendiği tespit edilmiştir. Kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından "*Kadına Şiddet Değil Muhabbet*" isimli söyleşi ve Adapazarı Belediyesi tarafından "*Aile İçi Şiddet Paneli*" düzenlenmiştir.

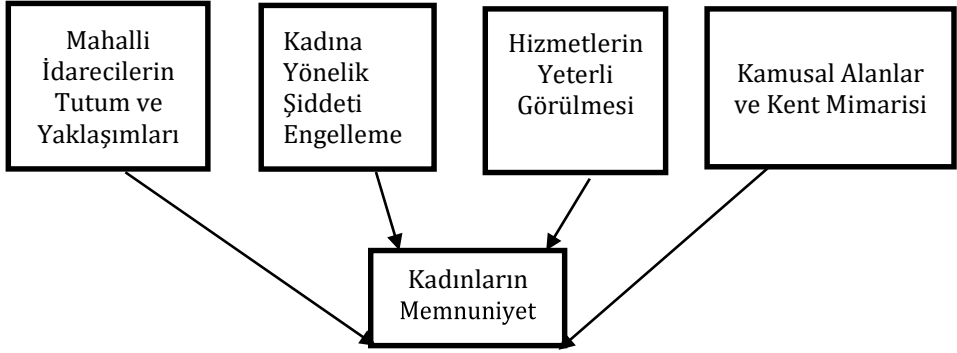
Kadın istihdamı konusunda sadece Karasu Belediyesine ait raporda

bazı faaliyetler tespit edilmiştir. Karasu Belediyesi tarafından İŞKUR işbirliği ile ortaklaşa KOSGEB eğitimleri düzenlenmiştir ve katılımcıların önemli bir kısmını kadınların oluşturduğu gözlenmiştir. Ayrıca “Toplum Yararına Programı” dâhilinde kadınların da aralarında olduğu bir grup geçici işçi belediyede istihdam edilmiş ve aile bütçesine katkı sağlanmıştır. Meslek edindirme kursları açısından değerlendirildiğinde pozitif bir resim ile karşılaşılmıştır. Hem Büyükşehir Belediyesi hem de Karasu Belediyesi tarafından çeşitli kursların organize edildiği anlaşılmıştır. Böylece kadınlar bir taraftan boş vakitlerini değerlendirirken, diğer taraftan da kurslarda ürettikleri el işi ürünlerinin satışını yapma imkânı bulabilmektedirler. Doğrudan kadınlara yönelik diğer etkinlikler arasında Büyükşehir Belediyesi tarafından Kadın Gelişim Akademisi kapsamında dört farklı etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Arifiye Belediyesi kadınların şehir dışına yapacakları geziler için araç tahsis etmiştir. Sakarya ilinin Karadeniz’e kıyısı olan ilçelerinde ise Kadınlar Plajı Projesi hayata geçirilmiş ve buralara zaman zaman tanıtım gezileri düzenlenmiştir. Sağlık hizmetleri açısından değerlendirildiğinde ise Büyükşehir Belediyesi tarafından 65 yaş ve üstü vatandaşlara sağlık tarama hizmeti sunulmuştur. Ancak bu hizmetten faydalananlar arasında kadınların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

5. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Araştırmada Sakarya’da yaşayan kadınların bakış açısından mahalli idarelerin toplumsal cinsiyeti sağlamaya yönelik faaliyetleri, TCDB bağlamında gerçekleştirdikleri uygulamalar ve yöneticilerin tutum/yaklaşımları ile kadınların memnuniyetleri arasındaki yordayıcı ilişkileri ortaya koyulmaktadır. Doküman taraması ve literatür incelemesi neticesinde araştırmanın amacına ulaşmak için aşağıda yer alan model geliştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Genel Modeli

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır

Hipotez 1: Toplumsal cinsiyet, kadın hakları vb. konularda Sakarya'daki mahalli idarecilerin kadınlar tarafından algılanan tutum/yaklaşımları ve memnuniyet düzeyi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.

Hipotez 2: Sakarya'daki mahalli idareler tarafından kadına yönelik şiddeti engellemek ve farkındalık yaratmak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler ve memnuniyet düzeyi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.

Hipotez 3: Sakarya'daki mahalli idareler tarafından kadınlara yönelik gerçekleşen hizmetlerin kadın hemşehriler tarafından yeterli görülmesi ve memnuniyet düzeyi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.

Hipotez 4: Sakarya'daki mahalli idareler tarafından kamusal alanların ve kent mimarisinin kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanması ve memnuniyet düzeyi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.

5.1. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın amacına ulaşmak için “Mahalli İdarelerin Toplumsal Cinsiyeti Sağlamaya Yönelik Faaliyetlerinden, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) Kapsamındaki Hizmetlerinden ve Yöneticilerin Tutum/Yaklaşımlarından Kadın Hemşehrilerin Memnuniyeti” isimli bir ölçek geliştirilmiştir. Bu doğrultuda 25 maddeden oluşan anket formu, Ekim 2019 ve Aralık 2019 tarihleri arasında ölçüt örnekleme ve kolayda örnekleme yöntemleri ile Sakarya’da yaşayan gönüllü 1592 kadına uygulanmıştır. Katılımcılardan ankette yer alan maddelere hangi ölçüde katıldıklarını belirtmeleri istenmiştir. Ölçek maddeleri “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum” ve “5=Kesinlikle Katılıyorum” aralığından oluşmaktadır. Beş dereceli likert türü bu ölçeğin her bir alt boyutu için ayrı ayrı toplam puanlar hesaplanarak, her bir alt boyutun toplam puanları karşılaştırılmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşmak için elde edilen verilere YEM modelinin alt yöntemlerinden biri olan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Böylece belirlenen boyutların kadınların genel memnuniyet düzeyi ile arasındaki yordayıcı ilişkiler incelenmiştir.

5.2. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

DFA analizi öncesinde katılımcıların demografik özellikleri incelenmiş ve Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Eğitim Seviyesi	Yüzde	Yaş	Yüzde	Ortalama Kazanç	Yüzde	Meslek	Yüzde
Okur-yazar	4,3	18-29 arası	37,8	0-2020	58	Ticaret Erbabı/Esnaf	5,6
İlköğretim	21,9	30-39 arası	28,9	2021-3500	25,0	Eğitimci	5,4
Lise	26,6	40-49 arası	20,0	3501-5000	12,3	İşçi	16,0
Ön Lisans	10,4	50-59 arası	9,9	5001 ve üzeri	4,8	Memur	8,1
Lisans	31,6	60 ve üstü	3,4	<i>Toplam</i>	<i>100</i>	Çiftçi	0,9
Lisansüstü	3,7	<i>Toplam</i>	<i>100</i>			Emekli	3,5
Diğer	1,5					Serbest Meslek Erbabı	3,8
Toplam	100					Öğrenci	20,4
						Diğer	10,5
						Çalışmıyor	25,7
						<i>Toplam</i>	<i>100</i>

Kaynak: SPSS çıktısından faydalanılarak hazırlanmıştır.

1592 katılımcının eğitim düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların %48,2'si yükseköğretim düzeyinde bir eğitim kurumundan mezun iken, %48,5'i lise ve öncesi bir eğitim kurumundan mezundur. %4,3'ü ise herhangi bir eğitim kurumundan mezun değildir. Yaş aralığı açısından bir değerlendirme yapılırsa, katılımcıların çoğu genç nüfus kategorisinde yer almaktadır. Ortalama kazançlar analiz edildiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının gelir düzeyi 2020 TL⁵ ve altındadır. Katılımcıların çoğunun gelir düzeylerinin düşük çıkması şaşırtıcı

⁵ Anketin uygulandığı dönemde geçerli olan asgari ücret 2020 TL olduğu için bu eşğin belirlenmesinde asgari ücret tutarı esas alınmıştır. Kişisel geliri olmayan kadınların kendilerini dışlanmış hissetmemeleri ya da onları rahatsız etmemek amacıyla, ortalama kazanç sorusu kapsamında özellikle "hiç gelire sahip değilim" ya da "0" gibi bir kategori eklenmemiş, asgari ücret ilk sınır olarak belirtilmiştir.

katılmamışlardır. Özellikle kadınların karşılaştığı sorunlara yönelik mahalli idareler tarafından geliştirilen çözümlerden duyulan memnuniyet düzeyini (S5) ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık yaratmak, engellemek amacıyla yapılan hizmetlerden duyulan memnuniyeti tespit etmeye yönelik yöneltilen ifadeler (S6, S7 ve S8), kadınların %40'ından daha fazlasının olumsuz yanıt verdiği saptanmıştır. Soru 25. "Yaşadığım ili "Kadın Dostu Bir Kent" olarak nitelendirebilirim." ifadesine ise katılımcıların %35'i katılmazken, %32'si kararsız kalmıştır. 1592 örneklem arasında sadece %32,8'lik azınlık bir grup Sakarya ilini kadın dostu bir kent olarak nitelendirmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Anket Sorularına Verdiği Cevapların Sıklık Değerleri

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
S1. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerce sunulan hizmetler kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık içermektedir.	15,4	25,8	28,4	23,6	6,9
S2. Yaşadığım şehirde mahalli idareler toplumsal cinsiyet eşitliği fikrini yeterince desteklemektedir.	10,3	27,5	29,6	27,0	5,6
S3. Yaşadığım şehirde mahalli idareler toplumsal cinsiyete duyarlı bir yönetim anlayışına sahiptir.	10,1	24,9	31,3	28,2	5,5
S4. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadın haklarına yeterince önem vermektedir.	10,5	24,4	31,6	26,0	7,4
S5. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerin kadınların karşılaştığı sorunlara yönelik geliştirdiği çözümlerden memnunum.	13,4	28,4	32,2	21,0	5,1
S6. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik şiddet, istismar vb. kötü muameleleri engelleyici gerekli önlemleri almaktadır.	20,0	25,3	30,3	19,5	4,9
S7. Yaşadığım şehirde kadına yönelik şiddet konularında eğitim ve farkındalık geliştirmek amacıyla yeterli girişimler mevcuttur.	16,6	27,3	33,0	18,0	5,0
S8. Yaşadığım şehirde mahalli idareler şiddet mağduru kadınları yeterince desteklemektedir.	15,0	28,2	31,3	20,2	5,5
S9. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik yeterli istihdam imkânları sunmaktadır.	11,3	23,5	34,6	24,7	5,9

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği

S10. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerce sağlanan toplu taşıma hizmetlerinde kadınlara yönelik iyileştirici önlemler mevcuttur.	16,3	27,7	28,6	21,0	6,4
S11. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetleri desteklemektedir.	7,0	16,8	25,6	38,4	12,2
S12. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlar için mesleki edindirme kursları sunmaktadır.	3,4	8,5	16,8	44,5	26,7
S13. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik sportif faaliyetleri desteklemektedir.	6,7	14,1	29,3	33,1	16,8
S14. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınların sosyal hayatta aktif olmalarını (sosyal aktivite merkezlerinin varlığı, hobi edindirme kursları vb.) desteklemektedir.	4,5	11,3	17,5	43,6	23,1
S15. Yaşadığım şehirde mahalli idareler ortak kamusal alanların tasarımında kadınların ihtiyaçlarını dikkate almaktadır.	11,4	20,7	35,1	25,2	7,6
S16. Yaşadığım şehirde kadınların kent mimarisinden olumsuz etkilenmeyeceği düzenlemeler mevcuttur	12,7	23,1	39,5	18,5	6,2
S17. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik eğitim destek hizmetleri sağlamaktadır (okuryazarlık kursu, okul diploması almak için kurs, dil kursu gibi).	3,8	9,4	18,5	43,9	24,5
S18. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kız çocuklarının gelişimleri için yeterli girişimlerde bulunmaktadır.	9,4	20,7	33,7	27,2	9,1
S19. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik sağlık destek hizmetleri sunmaktadır.	6,1	15,5	26,7	38,0	13,8
S20. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerin çocukların ihtiyaçlarına yönelik sunduğu hizmetler (bakım odaları, oyun alanları vb.) yeterlidir.	9,1	20,3	28,1	31,9	10,5
S21. Yaşadığım şehirde mahalli idareler çalışan annelerin çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim hizmeti (düşük ücretli kreş, anaokulu) sunmaktadır.	9,6	19,4	38,9	24,7	7,4
S22. Yaşadığım şehirde mahalli idareler aile planlaması, doğum ve çocuk sağlığı, çocuk gelişimi konularında yeterli eğitim programları sağlamaktadır.	11,5	19,6	35,0	26,4	7,5
S23. Yaşadığım şehirde mahalli idareler ihtiyaç sahibi kadınlara maddi olarak sosyal yardım sağlamaktadır.	9,2	17,0	38,4	27,3	8,1
S24. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için sunduğu hizmetlerden ve gerçekleştirdiği faaliyetlerden memnunuz.	16,7	22,8	32,7	21,5	6,3
S25. Yaşadığım ili "Kadın Dostu Bir Kent" olarak nitelendirebilirim.	12,2	22,8	32,2	26,1	6,8

Kaynak: SPSS çıktısından hazırlanmıştır

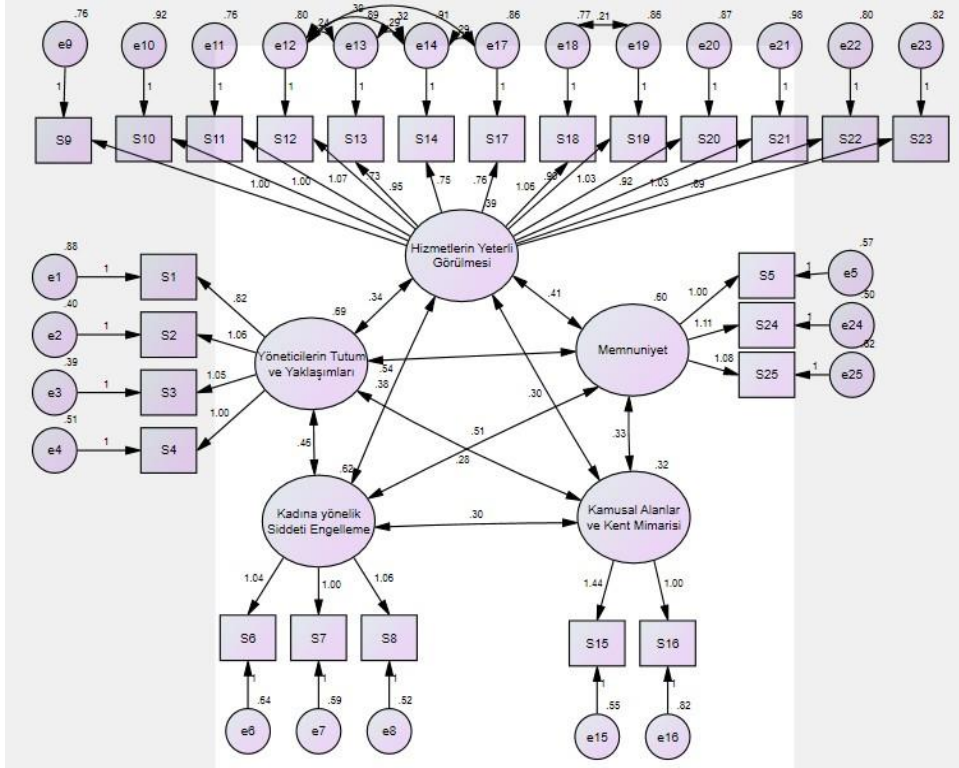
5.4. Araştırmanın Analizi ve Bulgular

Analizin bu safhasında YEM oluşturularak, ölçekte yer alan gizil faktörler ve gözlenen değişkenler arasındaki karşılıklı-bağımlı etkiler AMOS 20 programı ile test edilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşılmasında DFA alt metodu tercih edilmiş, böylece gözlenen değişkenler ile gizil değişkenler arasındaki yapısal ilişkiler, değişken-faktör, faktör-faktör ve parametre-parametre tahminleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Özdamar, 2017, 229).

İlk bulgulara göre modelin serbestlik derecesi (degree of freedom) $df = 260$ 'tır. Bu sonuca göre model aşırı doymuş bir modeldir. Modelin uyum iyiliği değerleri incelendiğinde, $\chi^2/df=5$, $GFI=0,92$, $CFI=0,92$, $RMR=0,057$ ve $RMESA=0,05$ 'dir ve model verilere uyumludur. Başka bir ifadeyle, yapının geçerliliği YEM ile test edilmiştir. Şekil 2'de yer alan ölçüm modeli, gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler ile arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Her bir gizil değişkenden gözlenen değişkene çizilen oklar gözlenen değişkenin bağlı olduğu gizil değişkeni ne kadar temsil ettiği hakkında bilgi sunmaktadır.

⁷ Literatürde kabul edilen uyum iyiliği değerleri hakkında ayrıntılı bilgi için Özdamar'ın 2017 yılında yayınladığı "Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi" isimli kitabı incelenebilir.

Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları-1

Kaynak: AMOS programından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tahmin sonuçları incelendiğinde, p (olasılık) değerlerinin 0,001'ten küçük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre tüm parametreler istatistiki olarak anlamlıdır. Diğer bir ifadeyle, faktörlerin oluşmasında katkısı olan maddelerin hepsinin önemli düzeyde faktör oluşumuna katkıları mevcuttur. Standardize edilmiş birinci düzey DFA sonuçlarına göre 0,50'den küçük değerlerin analizden çıkartılması gerekmektedir (İnceoğlu, 2018, 100). Bu değer gözlenen değişkenlerin, gizil değişkenleri açıklama gücünü göstermektedir. Standardize edilmiş regresyon sütunu incelendiğinde, S12, S14 ve S17 maddelerinin standardize edilmiş regresyon katsayıları (Beta)

sırasıyla 0,454, 0,445 ve 0,460 olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple ilgili 12. 14. ve 17. maddeler analiz dışı bırakılmış ve analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 5. Modelde Yer Alan Değişkenlere Ait Değerler-1

Faktörler ve İfadeler	Madde No	Regresyon Ağırlıkları			Standardize Edilmiş Regresyon Katsayıları
		Tahmin	Standart Hata	p	Tahmin
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları (YTY)	S1	,816	,036	***	,588
	S2	1,055	,033	***	,811
	S3	1,046	,033	***	,813
	S4	1,000			,758
Hizmetlerin Yeterli Görülmesi (HYG)	S9	1,000			,583
	S10	1,004	,056	***	,549
	S11	1,070	,055	***	,609
	S12	,729	,047	***	,454
	S13	,947	,054	***	,533
	S14	,753	,050	***	,445
	S17	,763	,049	***	,460
	S18	1,063	,055	***	,606
	S19	,903	,053	***	,522
	S20	1,027	,056	***	,569
	S21	,924	,055	***	,505
	S22	1,030	,055	***	,587
	S23	,889	,051		
Kadına Yönelik Şiddeti Engelleme (KŞE)	S6	1,037	,041	***	,713
	S7	1,000		***	,717
	S8	1,063	,040	***	,757
Kamusal Alanlar ve Kent Mimarisi (KAKM)	S15	1,000			,530
	S16	1,437	,084	***	,737
Memnuniyet	S5	1,000			,714
	S24	1,062	,039	***	,769
	S25	1,079	,040	***	,728

Kaynak: AMOS çıktısından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Daha önce de açıklandığı üzere standart regresyon katsayılarının 0,50 ve üzeri olması gerekmektedir. Bütün alt maddelerin standart regresyon katsayıları 0,50 ve üzeri olduğu için bu aşamada hiçbir maddenin analizden çıkartılmasına gerek kalmamıştır. Analiz sonuçlarını yorumlamadan önce her bir boyutun kendi içerisindeki güvenilirlik ve geçerlilik düzeyi hesaplanmıştır. Buna göre: (i) Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları (YTY) boyutunun Cronbach α değeri 0,82, (ii) Hizmetlerin Yeterli Görülmesi (HYG) boyutunun Cronbach α değeri 0,82, (iii) Kadına Şiddeti Engelleme (KŞE) boyutunun Cronbach α değeri 0,77 ve (iv) Kamusal Alanlar ve Kent Mimarisi (KAKM) boyutunun Cronbach α değeri 0,56 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Yeni Modelde Yer Alan Değişkenlere Ait Değerler-2

Faktörler ve İfadeler	Madde No	Regresyon Ağırlıkları			Standardize Edilmiş	Varyans Değerleri		
		Tahmin	Standart Hata	p	Tahmin	Tahmin	Standart Hata	p
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları	S1	,816	,036	***	,585	,689	,041	***
	S2	1,055	,033	***	,811			
	S3	1,046	,033	***	,812			
	S4	1,000			,758			
Hizmetlerin Yeterli Görülmesi	S9	1,000			,594	,409	,033	***
	S10	1,011	,055	***	,563			
	S11	1,012	,053	***	,587			
	S13	,893	,052	***	,511			
	S18	1,032	,053	***	,599			
	S19	,853	,051	***	,502			
	S20	,999	,054	***	,563			
	S21	,891	,053	***	,500			
	S22	1,017	,053	***	,590			
	S23	,874	,050	***	,526			
Kadına Şiddet	S6	1,034	,041	***	,713			
	S7	1,000			,717			

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği

	S8	1,063	,039	***	,757	,622	,041	***
Kamusal Alanlar ve Kent Mimarisi	S15	1,420	,082	***	,733	,320	,032	***
	S16	1,000			,599			
Memnuniyet	S5	1,000			0,714	,598	,038	***
	S24	1,106	,039	***	0,769			
	S25	1,079	,040	***	0,728			

Kaynak: AMOS programı çıktısından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 6'ya göre, *Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları* (YTY) boyutu dört maddeden (S1, S2, S3 ve S4) oluşmaktadır ve "S2. Yaşadığım şehirde mahalli idareciler toplumsal cinsiyet eşitliği fikrini yeterince desteklemektedir." ile "S3. Yaşadığım şehirde mahalli idareciler toplumsal cinsiyete duyarlı bir yönetim anlayışına sahiptir." ifadeleri bu boyutu açıklamakta %81 etkiye sahiptir. "S4. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadın haklarına yeterince önem vermektedir." ifadesi ise YTD boyutu üzerinde %75, "S1.Yaşadığım şehirde mahalli idarelerce sunulan hizmetler kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık içermektedir." ifadesi ise sadece %58 etki derecesine sahiptir.

Hizmetlerin Yeterli Görülmesi (HYG) boyutu toplam 10 maddeden oluşmaktadır ve standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde maddelerin HYG boyutuna etki derecelerinin %50-59 arasında olduğu anlaşılmıştır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre HTG boyutu en çok etkileyen maddeler S9, S11, S18, S22.'dir. Daha açık bir ifadeyle aile planlaması, doğum ve çocuk sağlığı eğitimleri, kız çocuklarının gelişimine yönelik sunulan hizmetler, kadınların mahalli idareler tarafından istihdam edilmesi, kadınlara yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetler, çocuklara yönelik oyun

alanlarının ve bakım odalarının kurulması vb. girişimler HYG boyutu üzerinde en çok etkiye sahip ifadelerdir. “S18. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kız çocuklarının gelişimleri için yeterli girişimlerde bulunmaktadır.” maddesi HYG boyutunu %59 oranında açıklarken, “S21. Yaşadığım şehirde mahalli idareler çalışan annelerin çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim hizmeti (düşük ücretli kreş, anaokulu) sunmaktadır.” maddesi HYG boyutunu %50 açıklamaktadır. Kadına Şiddeti Engelleme (KŞE) boyutu incelendiğinde, toplam üç maddenin de yer aldıkları faktöre yüksek etki ettiği görülmektedir. “S8. Yaşadığım şehirde mahalli idareler şiddet mağduru kadınları yeterince desteklemektedir.” maddesi KŞE boyutu üzerinde %75 etkiye sahipken, “S7. Yaşadığım şehirde kadına yönelik şiddet konularında eğitim ve farkındalık geliştirmek amacıyla yeterli girişimler mevcuttur.” ve “S6. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik şiddet, istismar vb. kötü muameleleri engelleyici gerekli önlemleri almaktadır.” maddeleri ise %71 etki derecesine sahiptir. Diğer bir ifadeyle, S6, S7 ve S8 maddelerindeki bir birimlik artış KŞE boyutunu %70 üzeri arttırmaktadır.

Kamusal Alanlar ve Kent Mimarisi (KAKM) boyutu değerlendirildiğinde, “S15. Yaşadığım şehirde mahalli idareler ortak kamusal alanların tasarımında kadınların ihtiyaçlarını dikkate almaktadır.” maddesi yüklendiği boyuta etkisi %73 iken, “S16. Yaşadığım şehirde kadınların kent mimarisinden olumsuz etkilenmeyeceği düzenlemeler mevcuttur.” maddesinin etkisi %59’dur. Son olarak memnuniyet boyutu kendi içerisinde incelendiğinde, “S5. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerin kadınların karşılaştığı sorunlara yönelik geliştirdiği çözümlerden memnunum.” (etki derecesi %71) ve “S25. Yaşadığım ili kadın dostu bir kent olarak nitelendirebilirim.” (etki derecesi %72) maddelerinin memnuniyet boyutunu açıklamadaki etki dereceleri birbirine çok yakındır. Ancak “S24. Yaşadığım şehirde mahalli idarelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için sunduğu hizmetlerden ve gerçekleştirdiği faaliyetlerden memnunum.” maddesinin kadınların memnuniyeti üzerindeki etki derecesi %76’dır. Diğer bir anlatımla, bu maddelerdeki yaşanan bir birimlik artış,

memnuniyet boyutu üzerinde %70'den daha fazla artışa neden olmaktadır.

Tablo 7. Gizil Değişkenler Arası Korelasyon Tahmin Tablosu

Gizil Değişkenler		Gizil Değişkenler	Tahmin
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları	<-- >	Kadına Yönelik Şiddeti Engelleme	,710
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları	<-- >	Kamusal Alan ve Kent Mimarisi	,598
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları	<-- >	Kamusal Alan ve Kent Mimarisi	,679
Kadına Yönelik Şiddeti Engelleme	<-- >	Hizmetlerin Yeterli Görülmesi	,788
Kadına Yönelik Şiddeti Engelleme	<-- >	Kamusal Alan ve Kent Mimarisi	,679
Hizmetlerin Yeterli Görülmesi	<-- >	Kamusal Alan ve Kent Mimarisi	,857

Kaynak: AMOS programı çıktısından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Birinci düzey DFA kapsamında incelenen diğer bir bulgu ise gizil değişkenler arasındaki korelasyon düzeyidir. Böylece gizil değişkenler arasında doğrusal ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Tabloda yer alan sonuçların %90'dan daha fazla olmaması gerekmektedir. İki gizil değişken arası %90 ve üzeri ilişki var olduğu takdirde bu iki faktörün tek bir faktör altında birleştirilip, yeniden analiz yapılması gerekmektedir. Tablo 7'de faktörler arası korelasyon sonuçları sunulmaktadır. Tabloda sunulan sonuçlara göre faktörler arasında %90 ve üzeri bir korelasyon görülmemiştir. Bu sebeple modelde gizil değişkenlerin tek bir faktör altında birleştirilmesine gerek kalmamıştır.

Tablo 8. Gizil Değişkenler ile Memnuniyet Değişkeni Arası Korelasyon Tahmin Sonuçları

Gizil Değişkenler		Kadınların Memnuniyeti	Tahmin
Yöneticilerin Tutum ve Yaklaşımları	<-->	Memnuniyet	,839
Kadına Yönelik Şiddeti Engelleme	<-->	Memnuniyet	,841
Hizmetlerin Yeterli Görülmesi	<-->	Memnuniyet	,865
Kamusal Alan ve Kent Mimarisi	<-->	Memnuniyet	,749

Kaynak: AMOS programı çıktısından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 8’te gizil değişkenler ve kadın hemşehrilerin memnuniyeti arasındaki korelasyon tahmin sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda aşağıda yer alan bulgulara ulaşılmıştır:

(i) Mahalli idareler tarafından sunulan hizmetlerin kadınlar tarafından yeterli görülmesi ve kadınların memnuniyeti arasında %86,5 oranında ilişki,

(ii) Mahalli idarecilerin toplumsal cinsiyet, kadın hakları vb. konulardaki tutum ve yaklaşımları ile kadınların memnuniyeti arasında %83,9 oranında ilişki,

(iii) Mahalli idarelerin kadına yönelik şiddeti engellemeye ve farkındalık yaratmaya yönelik girişimleri ile kadınların memnuniyeti arasında %84,1 oranında ilişki,

(iv) Kamusal alanların ve kent mimarisinin kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tasarlanması ve kadınların memnuniyeti arasında ise %74,9 oranında ilişki saptanmıştır.

(v) Sonuç olarak i, ii, iii ve iv. maddelerde yer alan bulgular esas alındığında H1, H2, H3 ve H4 hipotezleri reddedilemez.

Daha açık bir ifadeyle, kadınların memnuniyeti ve boyutlar arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü, güçlü ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Elde edilen bulgular her bir gizil değişkende yaşanan bir birimlik artışın, kadınların memnuniyet düzeyleri

üzerinde %74 ve üzeri artışa neden olduğunu ortaya koymaktadır.

6. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada doğrulayıcı faktör analizi ile ulaşılan ilk sonuçlara göre dört ana boyut ve kadın hemşehrilerin memnuniyeti arasında yüksek ilişki olduğu tespit edilmiştir. *Yöneticilerin Tutum ve Davranışları* (YTD) boyutu dört maddeden oluşmaktadır. Bu kapsamda mahalli idarecilerin toplumsal cinsiyet eşitliği fikrini yeterince destekleyip-desteklemediğini, hizmetlerde pozitif ayrımcılık odaklı olup-olmadığını ya da kadın haklarına yeterince önem verip-vermediğini tespit etmek için yönetilen sorulara katılımcıların büyük kısmı olumsuz yanıt vermiştir. YEM analizi neticesinde ise ilgili maddelerin standardize edilmiş regresyon katsayıları yüksektir. Buna göre yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları vb. konulara yönelik pozitif tutum ve davranışlarının memnuniyet üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Analiz kapsamında araştırılan ikinci boyut *Kadına Şiddeti Engellemedir* (KŞE). Özellikle son dönemlerde Türkiye’de çok hassas bir konu olan kadına yönelik şiddet bağlamında sorulan ifadelere yine katılımcıların çoğu olumsuz dönüş yapmıştır. Sakarya’da mahalli idareler tarafından kadına şiddeti önlemek ve konuyla ilgili bilinç oluşturmak amacıyla etkinliklerin organize edilmesi ya da şiddet mağduru kadınların yeterince desteklenmesinde mahalli idarelerin karnesinin zayıf olduğu kanaatine varılmıştır. Çünkü kadın hemşehriler mahalli idarelerin konuyla ilgili yeterince destek vermediği görüşüne sahiptir. İncelenen idari faaliyet raporları da aynı yöndedir. 2018 yılında kadına şiddeti gündeme getirmek amacıyla il genelinde sadece iki etkinlik düzenlenmiştir. Oysaki Sakarya’da şiddet mağduru kadın sayısı 2018 yılının ilk altı ayında 137 iken, 2019 yılının ilk altı ayında 113 olarak raporlanmıştır. Ciddi boyutlara ulaşmış bir konuda mahalli idarelerin daha duyarlı olması arzu edilmektedir.

Mahalli idarelerce farkındalık çalışmalarının organize edilmesi ve özellikle erkek nüfusun yoğun olduğu kahvehaneler, organize sanayi, meslek odaları gibi alanlarda sivil toplum kuruluşlarının da yardımıyla bilinçlendirici ve bilgilendirici etkinliklerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırmada analiz edilen üçüncü boyut *Hizmetlerin Yeterli Görülmesidir* (HYG). TCDB kapsamında gerçekleşen hizmetlerin yeterli olup-olmadığına ilişkin yönetilen ifadeler verilen cevaplar değişmektedir. Kadınların büyük kısmı mahalli idareler tarafından düzenlenen meslek edindirme kursları, kültürel ve sanatsal faaliyetler, sportif faaliyetler, kadınlara yönelik sosyal aktivite merkezlerinin tesisi, eğitim destek hizmetleri, kız çocuklarının gelişiminin desteklenmesi, çocuk oyun alanları ve bakım odalarının yeterli olması ile ilgili ifadeler olumlu yanıt vermiştir. Ancak kadın istihdamının artırılması ve toplu ulaşımda kadınlara yönelik iyileştirici önlemlerin alınması açısından mahalli idareler yetersiz bulunmuştur. YEM analizi sonucu ulaşılan standardize edilmiş regresyon katsayıları üzerinden bir değerlendirme yapılırsa; *“S12. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlar için mesleki edindirme kursları sunmaktadır.”*, *“S14. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınların sosyal hayatta aktif olmalarını (sosyal aktivite merkezlerinin varlığı, hobi edindirme kursları vb.) desteklemektedir.”* ve *“S17. Yaşadığım şehirde mahalli idareler kadınlara yönelik eğitim destek hizmetleri sağlamaktadır (okuryazarlık kursu, okul diploması almak için kurs, dil kursu gibi).”* ifadelerinin regresyon katsayısı 0,50’den daha az olduğu için bu maddeler analiz dışı bırakılmıştır. Çünkü elde edilen bulgular bu üç maddenin doğrudan memnuniyet ile ilişkisinin zayıf olduğunu göstermektedir. Bu bilgiden hareketle, kadınların memnuniyetini arttırmak için mahalli idarelerin S12, S14 ve S17’de yer alan hizmetlere önem vermesinden ziyade, HYG boyutunu oluşturan diğer hizmetlere de aynı ölçüde önem vermesi gerekmektedir. Özellikle hem Sakarya’da hem de diğer illerde kadın işgücü oranının yetersiz olmasından dolayı kadın istihdamının iyileştirilmesi ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi için mahalli idarelerin gerekli önlemleri acilen alması

önerilmektedir. *Kamusal Alanlar ve Kentlerin Mimarisi (KAKM)* boyutu kapsamında ise kadınlara iki soru yönetilmiştir. Bu alanda da kadınların mahalli idarelere yüksek not vermediği tespit edilmiştir ve kadınların çoğunluğu KAKM boyutunu oluşturan ifadelere kararsız kalmışlardır.

Kadınların memnuniyeti ve dört boyut arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirlemek amacıyla hesaplanan korelasyon katsayıları, her bir gizil değişken için oldukça yüksek çıkmıştır. Sadece KAKM değişkeninin memnuniyet ile arasındaki ilişki diğer boyutlara göre 10 puan düşük (%74,9) hesaplanmıştır. Diğer üç boyut ve memnuniyet arasında ise %84 ve üzeri ilişki saptanmıştır. Nihai analiz sonrası ulaşılan 22 alt maddede belirtilen ifadelerin ise kadın hemşehrilerin memnuniyeti üzerinde doğrudan etkili olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, Sakarya'daki bütün mahalli idarelerin toplumsal cinsiyet eşitliği fikrini benimsemesi ve TCDB uygulamalarına yeterince önem vermesi önerilmektedir. Ayrıca mahalli düzeyde TCDB eğitimlerinin organize edilmesi ve iyi uygulama örneklerinin hayata geçirildiği illerdeki yöneticilerin ve konunun uzmanlarının fikirlerine danışılması sürecin hızlanmasına katkıda bulunacaktır. Araştırma kapsamında yer alan diğer öneriler ise şunlardır: (i) Kadınlara yönelik organizasyonların sadece çocuk bakımı, aile hayatı, doğum eğitimi vb. konularla ya da sadece Dünya Kadınlar Günü'ne özgü faaliyetlerle sınırlandırılmayıp, kadını ilgilendiren her alanı içine alacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir. (ii) Planlanan etkinliklerden daha çok kadının faydalanması için tanıtımların ve bilgilendirici duyuruların kamu kuruluşları, STK'lar ve yerel medya aracılığıyla geniş kitlelere paylaşılması önemlidir. Böylece katılım düzeyinin ve farkındalığın artması desteklenecektir. Hizmetlerde yapılacak iyileştirmeler bir taraftan kadınların memnuniyetini arttırırken diğer taraftan Sakarya'nın kadın dostu bir kent olarak nitelendirilmesinde etkili olabilecektir.

Kaynakça

Adapazarı Belediyesi. *2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu*. Erişim Tarihi: Aralık 2019. <https://www.sakarya.bel.tr/uploads/stratejik/5K4u7TAt59.pdf>.

Akduran, Özgün, Yakar Önal, Ayşegül & Günlük Şenesen, Gülay. *Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması* (No: 7). Ankara: CEİD Yayınları, 2018.

Akman, Çiğdem. "Kent Konseylerinde Kadın Eli: Söke Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerinden Bir Değerlendirme". *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1/3 (2018), 396-410.

Arifiye Belediyesi. *2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu*. Erişim Tarihi: Aralık 2019. <https://www.arifiye.bel.tr/ab2/images/stories/icerik/dosya/faaliyetraporu2018.pdf>.

Avrupa Konseyi. *Gender Budgeting. Strasbourg: Final Report of the Group of Specialists on Gender Budgeting*. (2009). <https://rm.coe.int/1680596143>, Erişim Tarihi: Aralık 2019.

Aydın Yılmaz & Emine Sare. *Kadın Hareketinde Yeni Bir İvme: Toplumsal Cinsiyet Adaleti*. (2015). <http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/a-new-momentum-gender-justice-in-the-womens-movement-winter-2015-tr.pdf>, Erişim Tarihi: Ağustos 2020.

Aytaç, Serpil. "Çalışma Hayatında Özel Gruplara (Dezavantajlı) Yönelik Sosyal Politikalar". *Sosyal Politika*, ed. Aysen Tokol & Yusuf Alper. 327-354. Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti. 2018.

Biricikoğlu, Hale. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartını

İmzalayan) Belediyeler Üzerinden Nitel Bir İnceleme". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 2/2 (2020), 21-56.

Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı. "Kadın Dostu Kent Nedir?" Erişim Tarihi: Şubat 2020, <http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>.

Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı. Kadın Dostu Kentler. (2014). <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/kitapcik-1.pdf>, Erişim Tarihi: Ocak 2020.

Birleşmiş Milletler Türkiye. *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye İlk Adım*. (2019). <http://www.un.org.tr/toplumsal-cinsiyete-duyarli-butceleleme-ilk-adim/> Erişim Tarihi: Ocak 2020.

Budlender, Debbie. "A Global Assessment of Gender Responsive Budget Initiatives". *Gender Budgets Make Cents Understanding Gender Responsive Budgets*, ed. Tina Johnson. 83-130. London: Commonwealth Secretariat, 2002.

Çelik, Özge & Atabey Ertürk, Selin. "Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13/4 (2013), 151-165.

Elson, Diana. "Integrating Gender into Government Budgets within a Context of Economic Reform". *Gender Budgets Make Cents Understanding Gender Responsive Budgets*, ed. Tina Johnson. 23-48. London: Commonwealth Secretariat, 2002a.

Elson, Diana. "Gender Responsive Budget Initiatives: Key Dimensions and Practical Examples". *Strengthening Economic and Financial Governance Through Gender Responsive Budgeting*, ed. Karen Judd. 15-29. Newyork: The

United Nations Development Fund for Women, 2002b.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi. *2020-2024 Stratejik Planı*. Erişim Tarihi: Şubat2020.

http://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan/2020.pdf.

Günlük Şenesen, Gülay, Ergünes, Nuray & Yakar Önal, Ayşegül. "Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımıyla Yerel Yönetim Bütçelerine Bakmak: Kars Belediyesi". *Prof Dr Nihat FALAY'a Armağan*, ed. H. Kirmanoğlu, P. Fezyioğlu Akkoyunlu, A. Arıkboğa & B. Ergüder. 87-113. İstanbul: DER Yayınları, 2018.

Günlük Şenesen, Gülay & diğerleri. *Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği*. (2014), TUBITAK 1001 SOBAG 112K481.

Günlük Şenesen, Gülay. "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kapsam, Örnekler ve Türkiye İçin Öneriler". *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, ed. Figen Altuğ, Ahmet Kesik & Murat Şeker. 97-128. Ankara: Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

İnceoğlu, Feyza. *Doğrulayıcı Faktör Analizinde Yarışan Modeller ve Klinik Bir Uygulaması*. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya, 2018.

İzmir Büyükşehir Belediyesi. *2020-2024 Stratejik Plan*. Erişim Tarihi: Ocak 2020. https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Dokumanlar_2020/Stratejik%20Plan2024.pdf.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi. *Belediyelerin Stratejik Planlarından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifi*. (2015). <http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2018/01/Belediye-Cinsiyet.pdf>. Erişim Tarihi: Ocak 2020. SP-Toplumsal-

KSGM, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023*. (2018). https://www.ailevecalisma.gov.tr/KSGM/PDF/kadinin_gucle_nmesi_strateji_ve_eylem_plani.pdf. Erişim Tarihi: Ağustos 2020.

KSGM, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. *Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. (2008). <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/6314/toplumsal-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fi-ulusal-eylem-plan%C4%B1-2008-2013.pdf>. Erişim Tarihi: Aralık 2019.

Karasu Belediyesi. *2018 Yılı İdari Faaliyet Raporu*. Erişim Tarihi: Aralık 2019. <http://www.karasu.bel.tr/uploads/reports/rRUo4K7tGb.pdf>.

Kavas, Asmin. *Karşılaştırmalarla 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi-2018*. (2018). Ankara: TEPAV Yayınları.

Klatzer, Elisabeth, Akduran Özgün & Gültaşlı, Metehan. *Belediyeler İçin Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme Rehberi*. (2015). Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. https://www.academia.edu/20542934/Belediyeler_i%C3%A7in_Toplumsal_Cinsiyete_Duyarl%C4%B1_B%C3%BCT%3%A7eleme_Rehberi, Erişim Tarihi: Ocak 2020.

Klatzer, Elitasabeth. *Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Bütçeleme Kılavuzu*. İstanbul: TESEV Yayınları, 2012.

Kul, Gizem Esra. *Alternatif Bir Yaklaşım Olarak Toplumsal Cinsiyet Esaslı Bütçeleme: Yerel Yönetimler Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2019.

Meriç, Metin & Ay, Hakan. "Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamada Cinsiyet Bütçesi

Uygulamaları.” Prof. Dr. Naci Birol MUTER’e ARMAĞAN Kitabı, ed. R. Gökbunar vd. 161- 178, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, 2014.

Özdamar, Kasım. *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Eskişehir: Nisan Yayınevi, 2017.

Polat, İkbâl & Ağdak, Ebru. *Yerel Yönetimler için Kadın Katılımı ve Eşitlikçi Mekanizmalar*. İstanbul: Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) Yayınları, 2019.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi, “2018 Yılı Faaliyet Raporu”. Erişim Tarihi: Aralık 2019, <https://www.sakarya.bel.tr/uploads/stratejik/5K4u7TAt59.pdf>.

Sumbas, Ahu. “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları”. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30/1, (2013), 31-44.

Şahin Duran, Şahin & Temür, Yusuf. “Türk Yerel Yönetimlerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları: Büyükşehir Belediyelerinin Bütçeleri Üzerinde Bir İnceleme”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/1,(2018), 353-380.

Şener, Ülker & Demirdirek, Hülya. *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Veri Çalışması*. İstanbul: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırmaları Vakfı (TEPAV) Yayınları, 2014.

Şenol, Nevin. *Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler*. 2016. Erişim Tarihi: Aralık 2019, <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/kadindostukentler.pdf>.

Şentürk, Ayşe. “Yerel Yönetimlerde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: İstanbul İlçeleri”. *Büyükçekmece 1. Uluslararası Yerel Yönetimler Kongresi Bildiri Özet Kitabı*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 2017a.

Şentürk, Ayşe. *Cinsiyet Eşitlikçi Perspektifle Belediye Bütçeleri: Fatih Belediyesi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017b.

T.C. Sakarya Valiliği. “Sakarya'nın Nüfusu 1 Milyonu Aştı”. Erişim Tarihi: Ocak 2020. <http://sakarya.gov.tr/sakaryanin-nufusu-1-milyonu-asti>.

T.C. 1982 Anayasası. *Resmi Gazete*. Sayı: 17863, Tarih: 11 Kasım 1982.

KEFEK, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu* (No: 14). Ankara: TBMM Basımevi, 2014.

The World Economic Forum. *The Global Gender Gap Report*. Switzerland: World Economic Forum, 2019.

Toprak, Duriye. “Kamu İdarelerinde Cinsiyete Duyarlı Stratejik Planlama Ve Bütçeleme: Isparta İl Özel İdaresi Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: CİEP Özel Sayısı*. (2016), 408-441.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. İşgücü İstatistikleri. Erişim Tarihi: Ocak 2020. <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=27688>

UNDP, United Nations Development Programme-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması. (2018). <https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-GENDERGUIDE-TR.pdf> Erişim Tarihi: Aralık 2019.

URL 1: *Yerel Eşitlik Eylem Planları*. http://www.sabancivakfi.org/i/assets/documents/yeep_rapo_r_tr.pdf, Erişim Tarihi: Şubat 2020.

Yücel, Yelda. "Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Denetimi: Büyükşehir Belediyeleri Arasında Bir Karşılaştırma". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 25/1, (2016), 25-46.

YÖK, Yükseköğretim Kurumu. Öğrenci İstatistikleri. (2020), Erişim Tarihi: Ocak 2020. <https://istatistik.yok.gov.tr>.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *Resmi Gazete*, Sayı: 28489, Tarih: 12 Kasım 2012.